

Ενσωμάτωση των αρχών της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας στη διοίκηση των επιχειρήσεων Περίληψη έκθεσης του Ευρωπαϊκού Οργανισμού

Η επαγγελματική ασφάλεια και υγεία (ΕΑΥ) αντιμετωπίζεται με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους από τις επιχειρήσεις: ορισμένες έχουν ελάχιστη εμπειρία στον τομέα της ΕΑΥ και απλώς αντιμετωπίζουν τα εργατικά ατυχήματα, τις επαγγελματικές ασθένειες και τις συχνές απουσίες όταν προκύπτουν, ενώ άλλες προσπαθούν να διαχειριστούν την ΕΑΥ συστηματικότερα και, μάλιστα, δρώντας προληπτικά, ενσωματώνουν τις βασικές αρχές της ΕΑΥ στη συνολική διοίκηση της επιχείρησης. Στόχος της παρούσας έκθεσης είναι να παράσχει στοιχεία και πληροφορίες για τον τρόπο ενσωμάτωσης της ΕΑΥ στη συνολική διοίκηση των επιχειρήσεων, εξασφαλίζοντας έτσι ασφαλέστερα και περισσότερο υγιή εργασιακά περιβάλλοντα και καλύτερες γενικές οργανωτικές επιδόσεις.

Η παρούσα έκθεση αποτελείται από τρία βασικά μέρη, το καθένα από τα οποία έχει διαφορετικό αντικείμενο: ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, επισκόπηση των συναφών πολιτικών και παραδείγματα καλής πρακτικής.

Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

Πρόκειται ουσιαστικά για ανασκόπηση των στοιχείων που περιέχονται στη βιβλιογραφία σχετικά με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο διαχείρισης της ΕΑΥ στους κόλπους των επιχειρήσεων και τον βαθμό ενσωμάτωσής της στη συνολική διοίκηση και διάρθρωση των επιχειρήσεων.

Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας εστιάζει καταρχάς σε ζητήματα συναφή με την ενσωμάτωση των αρχών της ΕΑΥ στη διοίκηση των επιχειρήσεων. Εξετάζεται η διαφορά μεταξύ συνήθους και συστηματικής διαχείρισης της ΕΑΥ, καθώς και η εφαρμογή και η αποτελεσματικότητα των συστημάτων διαχείρισης της ΕΑΥ. Προσοχή δίδεται επίσης στον τρόπο με τον οποίο η επαγγελματική ασφάλεια και υγεία μπορεί να συνδεθεί με τη διαχείριση της ποιότητας και τα προγράμματα υγείας κατά την εργασία (π.χ. προαγωγή της υγείας στους χώρους εργασίας). Καθώς οι επιχειρήσεις είναι δυνατόν να εφαρμόζουν ταυτόχρονα διάφορα συστήματα διαχείρισης και/ή πρότυπα συστημάτων διαχείρισης (για την ποιότητα, το περιβάλλον, την επαγγελματική ασφάλεια και υγεία), ενδέχεται να προκύψει η ανάγκη ενσωμάτωσης όλων αυτών των συστημάτων διαχείρισης σε ένα. Κατά συνέπεια, εξετάζεται επιπλέον το θέμα των «ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης» (ΟΣΔ).

Σε επίπεδο έρευνας υπάρχει καθολική συμφωνία ως προς το ότι η διαχείριση της ΕΑΥ πρέπει να ιδωθεί ως μέρος της συνολικής δομής διαχείρισης και όχι ως ξεχωριστή επιχειρησιακή διαδικασία. Εκτιμάται ότι όσο περισσότερο συνδέεται η ΕΑΥ με τις κύριες δραστηριότητες των επιχειρήσεων τόσο καλύτερες θα είναι οι επιδόσεις των τελευταίων όσον αφορά στην ΕΑΥ όταν συμβαίνουν οργανωτικές αλλαγές (π.χ. λόγω οικονομικών προβλημάτων, συγχωνεύσεων, συρρίκνωσης ή ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων). Ωστόσο, ένα πρόβλημα που μπορεί να προκύψει από την πλήρη ενσωμάτωση είναι το ενδεχόμενο να δίνεται μικρότερη προτεραιότητα στην ΕΑΥ σε σύγκριση με άλλους τομείς: σε πολλές περιπτώσεις, τα θέματα που κρίνονται ως επείγοντα είναι αυτά που αντιμετωπίζονται κατά προτεραιότητα και ό,τι σχετίζεται με την παραγωγή θεωρείται

συνήθως πολύ πιο πειστικό. Ως εκ τούτου, ορισμένοι εμπειρογνώμονες επισημαίνουν ότι επιβάλλεται να αντιμετωπίζεται και να προάγεται η ΕΑΥ ως «προτεραιότητα πολιτικής», καθώς συχνά βρίσκεται σε ανταγωνισμό με άλλες προτεραιότητες (όπως η παραγωγή).

Η επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων στον τομέα της ΕΑΥ απαιτεί πολύ περισσότερο χρόνο από την εφαρμογή ενός συστήματος διαχείρισης της ΕΑΥ, το οποίο είναι πλήρως ενσωματωμένο σε άλλα υφιστάμενα προγράμματα και συστήματα διαχείρισης. Οι επιχειρήσεις οφείλουν επιπλέον να λαμβάνουν υπόψη τους πολιτισμικές και πολιτικές πιέξεις της εργασίας, ζήτημα το οποίο εξετάζεται στο δεύτερο μέρος της ανασκόπησης της βιβλιογραφίας.

Από τα αποτελέσματα της ανασκόπησης της βιβλιογραφίας επιβεβαιώνονται τα ακόλουθα:

- μεγάλο μέρος των ερευνών, αλλά και του ενδιαφέροντος, εστιάζει στα θέματα διαχείρισης της ΕΑΥ και ενσωμάτωσής της στη συνολική διοίκηση και στις διαδικασίες της επιχείρησης
- η έρευνα για την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης της ΕΑΥ βρίσκεται ακόμη σε πολύ αρχικό στάδιο και αντιμετωπίζει πολλές μεθοδολογικές δυσκολίες
- από τις περιγραφές και τα παραδείγματα συστημάτων διαχείρισης της ΕΑΥ προκύπτει ότι τα εν λόγω συστήματα εστιάζουν κατά κύριο λόγο στην ασφάλεια (πρόληψη ατυχημάτων) και όχι στην πρόληψη άλλων δυσμενών επιπτώσεων στην υγεία των εργαζομένων, οι οποίες συνδέονται με την εργασία τους
- κατά τα φαινόμενα, υπάρχουν ελάχιστες πρακτικές συστημάτων διαχείρισης της ΕΑΥ που εστιάζουν σε οργανωτικούς κινδύνους και ψυχολογικές επιπτώσεις στην υγεία (π.χ. βία και συγκρούσεις στους χώρους εργασίας, προβλήματα λόγω εργασίας σε βάρδιες ή πολύωρης εργασίας, κ.λπ.)
- γενικώς, οι άτυπες μορφές απασχόλησης (προσωρινή και μερική απασχόληση, τηλεργασία, κ.λπ.), καθώς και η απασχόληση σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μπορούν να θεωρηθούν ως δύο σημαντικοί τομείς που παρουσιάζουν μείζονες προκλήσεις σε επίπεδο διαχείρισης της ΕΑΥ.

- άλλη πρόκληση σε επίπεδο έρευνας είναι η περαιτέρω διερεύνηση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των στρατηγικών και των διαδικασιών διαχείρισης της ΕΑΥ και ο βαθμός στον οποίο αυτές συμμορφώνονται με τις επιταγές της Οδηγίας-Πλαίσιο (*).

Επισκόπηση του πλαισίου πολιτικής

Η διαμόρφωση, εφαρμογή και προαγωγή μιας ολοκληρωμένης, προενεργητικής προσέγγισης για τη διαχείριση της ΕΑΥ υποστηρίζεται από πολιτικές και πρακτικές που εφαρμόζονται σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Στην έκθεση παρουσιάζονται οι εν λόγω πολιτικές και πρακτικές, οι οποίες αποσκοπούν στην προαγωγή και την υποστήριξη της ενσωμάτωσης των αρχών της ΕΑΥ στη διοίκηση των επιχειρήσεων, ενώ αναφέρονται και στρατηγικές, νομοθετικές διατάξεις, πρότυπα, κατευθυντήριες γραμμές, προγράμματα και εκστρατείες που αναλαμβάνονται από διάφορους ενδιαφερόμενους, όπως διεθνείς οργανώσεις, φορείς της ΕΕ, κυβερνήσεις, ενώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, επιθεωρήσεις εργασίας, ασφαλιστικοί οργανισμοί, κ.λπ.

Οι πολιτικές που σχετίζονται με τη διαχείριση της ΕΑΥ περιλαμβάνουν υποχρεωτικά και εθελοντικά μέτρα. Το νομοθετικό πλαίσιο συστηματικής διαχείρισης της ΕΑΥ και εφαρμογής των συστημάτων διαχείρισης ΕΑΥ θεσπίσθηκε σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της Οδηγίας-Πλαίσιο. Η Οδηγία καθορίζει τους βασικούς στόχους διαχείρισης της ΕΑΥ και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την επίτευξη των εν λόγω στόχων. Η εφαρμογή της νομοθεσίας υποστηρίζεται από διάφορες εθελοντικές πρωτοβουλίες που στόχο έχουν τη βελτίωση της ΕΑΥ. Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προαγωγή της εφαρμογής και της υλοποίησης εθελοντικών συστημάτων διαχείρισης της ΕΑΥ. Η προσέγγιση της ΔΟΕ υποστηρίζεται από διάφορες εθνικές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένων εθνικών κατευθυντήριων οδηγιών και προγραμμάτων προαγωγής του θέματος.

Από τα παραδείγματα επιτυχημένων δράσεων σε διάφορες χώρες της ΕΕ τα οποία περιγράφονται στην έκθεση επιβεβαιώνονται τα ακόλουθα:

- η ανάπτυξη και η υλοποίηση πολιτικών για τη διαχείριση της ΕΑΥ απαιτεί συνεργασία διαφόρων παραγόντων όπως, μεταξύ άλλων, κυβερνήσεων, ασφαλιστικών οργανισμών, οργανώσεων εργοδοτών και οργανώσεων εργαζομένων. Η εν λόγω συνεργασία αποτελεί κλειδί για την επιτυχία των εν λόγω πολιτικών.
- μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορα κίνητρα (συμπεριλαμβανομένης της δωρεάν παροχής εργαλείων, σεμιναρίων και κατάρτισης) προκειμένου να πεισθούν οι επιχειρήσεις να αναπτύξουν προγράμματα διαχείρισης της ΕΑΥ.
- η βιωσιμότητα, η οποία πρέπει να προάγεται ενεργά, είναι ένας από τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν τον μακροπρόθεσμο αντίκτυπο των εν λόγω πολιτικών.

(*) Οδηγία 89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1989, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την πρόωση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία.

- απαιτείται περαιτέρω ανάπτυξη των εν λόγω πολιτικών και πρακτικών προκειμένου να επιτευχθεί η καλύτερη ενσωμάτωση όλων των θεμάτων που σχετίζονται με την ΕΑΥ στη συνολική διοίκηση και στις διαδικασίες των επιχειρήσεων.

Περιπτώσιολογικές μελέτες

Πολλές επιχειρήσεις ενδιαφέρονται και καταβάλλουν συστηματικές και συνεχείς προσπάθειες για τη βελτίωση των συνθηκών ΕΑΥ. Ορισμένες επιχειρήσεις δεν περιορίζονται στην απλή συμμόρφωσή τους προς τους κανονισμούς, αλλά αναλαμβάνουν δραστηριότητες προκειμένου να ενσωματώσουν τις αρχές της ΕΑΥ στη γενικότερη εταιρική δεοντολογία. Στις εν λόγω επιχειρήσεις, η διαχείριση της ΕΑΥ θεωρείται συνήθως αναπόσπαστο μέρος της συνολικής διοίκησης. Οι περιπτώσιολογικές μελέτες που παρουσιάζονται στην έκθεση περιλαμβάνουν παραδείγματα και συμβουλές για καλές πρακτικές που αφορούν σε τρόπους ενσωμάτωσης της ΕΑΥ στη συνολική διοίκηση και στις διαδικασίες των επιχειρήσεων. Η έκθεση περιέχει επιλεκτικά 20 περιπτώσιολογικές μελέτες και σύντομες περιγραφές από 12 κράτη μέλη της ΕΕ.

Από τις περιπτώσιολογικές μελέτες αποδεικνύεται ότι, πέραν των πολλών άλλων θετικών επιδράσεων, οι βελτιώσεις στη διαχείριση της ΕΑΥ μπορούν να οδηγήσουν:

- στην ενίσχυση του ενδιαφέροντος των εργαζομένων για την εργασία τους, καθώς και στη βελτίωση της διαδικασίας εκτίμησης των κινδύνων και μέτρησης της αποδοτικότητας των μέτρων ΕΑΥ.
- στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και της ευημερίας των εργαζομένων και, κατά συνέπεια, στη μείωση του ποσοστού των εργατικών ατυχημάτων, του αριθμού των χαμένων ημερών εργασίας λόγω ατυχημάτων και λόγω επαγγελματικών ασθενειών, καθώς και του ύψους των συναφών δαπανών.

Στην έκθεση παρατίθενται πολλά παραδείγματα επιχειρήσεων που καταβάλλουν συνεχείς προσπάθειες για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων τους. Αυτό δεν το κάνουν μόνο για ηθικούς λόγους, αλλά επειδή πιστεύουν επίσης ότι η διαμόρφωση ενός ασφαλούς και υγιούς εργασιακού περιβάλλοντος συμβάλλει στον περιορισμό των ζημιών και στη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Εκτιμάται ότι η αποδοτική διαχείριση της ΕΑΥ συνδέεται στενά με στρατηγικές δραστηριότητες που αποσκοπούν στην αύξηση των συνολικών επιδόσεων της επιχείρησης.

Πού θα βρείτε την έκθεση

Το πλήρες κείμενο της έκθεσης είναι διαθέσιμο στα αγγλικά στον δικτυακό τόπο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού (<http://osha.europa.eu>) απ' όπου μπορείτε να το ανακτήσετε δωρεάν.

Το παρόν τεχνικό δελτίο είναι διαθέσιμο σε όλες τις κοινοτικές γλώσσες στη διεύθυνση: <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets>

Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, ΙΣΠΑΝΙΑ

Τηλ. +34 944794360, Φαξ +34 944794383

E-mail: information@osha.europa.eu

